

novoles

22. januar 1982

LESNI KOMBINAT NOVO MESTO – STRAŽA

S seje delavskega sveta DO Novoles

Po uradnem delu v Straži, kjer je bila redna seja DS DO se je v Garni hotelu na Otočcu nadaljeval slavnostni del seje. Slavnostni del seje so začeli pevci, nato pa je po uvodnem govoru predsednika DS DO Brane Faleskinija spregovoril Jože Knez, predsednik KPO DO Novoles. Uvodoma je orisal temeljne značilnosti leta 1981 in med drugim poudaril, da je bilo leto, ki se izteka, kljub nekaterim nedoseženim ciljem, za Novoles leto gospodarskega vzpona in se tako uvršča v serijo uspešnih let v zadnjem obdobju. V nadaljevanju svojega govora pa je tov. Jože Knez dejal:

Kaj nas čaka v novem letu?

Tudi v tem decembru imamo še premalo kazalcev, da bi lahko točneje napovedali naše perspektive v prihodnjem letu. Ne vemo še, kakšen bo razvoj povpraševanja na tujem in na domačem trgu. Ne vemo dovolj zanesljivo, kako se bodo pokrivala naše potrebe iz domačih virov in iz uvoza in ne moremo še oceniti, kako se bodo spreminjale cene v nabavi in prodaji. Na prehodu in enega v drugo leto se ponovno srečujemo s temi neznankami, kar običajno

vodi v preveč splošno ocenjevanje, ki je lahko tudi preveč pesimistično. Že nekaj let se zato srečujemo s pesimističnimi napovedmi ter optimističnimi rezultati. To seveda ni dobro, zato sem že lani in bom tudi letos podčrtal, da moramo biti v ukrepanju vedno pripravljeni tudi na poslabšanja, vendar ohraniti hladno presojo, ki jo izpričujejo naše izkušnje in katere bi lahko strnil v spoznanje, da je bodočnost takšna, kot jo uspemo ustvariti z delom.

Pri ocenjevanju prihodnjega leta ne moremo mimo resolucije federacije in republike, ki nas obe zavezuje na določeno ravnanje. Kot za leto 1981 tudi za leto 1982 obe resoluciji dajeta prednost naporom za izvoz. Rast gospodarstva ne bo večja kot je letos, poudarja se že znana potreba za preusmeritev gospodarske strukture v izvozno in dohodkovno uspešnejše projekte, cene naj bi se obrzdale na 15 odstotni stopnji rasti, osebni dohodek pa se bo moral gibati v odvisnosti od dohodka.

V teh splošnih gibanjih, ki bodo še ostreje stabilizacijsko naravnana, se za Novoles nakazujejo nekatere nevarnosti, na katere se moramo pripraviti. To so že poznane nevarnosti zaradi gibanja cen, povpraševanja na trgu in možnosti nabave surovin in repromaterialov. V novo leto prenašamo negativno bilanco nabavnih in prodajnih cen. Če ne upoštevamo menjalnih razlik so se nabavne cene v letu 1981 dvignile za več kot prodajne. Tudi povpraševanje ne bo večje, saj veste, da se vsa svetovna gospodarstva ubadajo s podobnimi težavami. Prav tako pa bomo še naprej omejevani pri nabavi, zlasti pri nabavi iz uvoza.

Na sedanji stopnji priprav plana ocenjujemo, da bomo lahko povečali:

– fizično proizvodnjo za 9 odst.

– izvoz enako za 9 odst.

Ne moremo še trditi, da samo ta dva temeljna cilja že zadoščata za ekonomsko obla-

Zbranim je najprej spregovoril Brane Faleskini, predsednik DS DO Novoles

danje razmer v naslednjem letu. Za točnejšo oceno nam manjkajo še pomembni podatki, prav gotovo pa nas čakajo večji izzivi kot letos. Mislimo, da moramo poleg povečanja proizvodnje in izvoza v večji meri kompenzirati težave z dvema prednostnima ciljema:

1. z nadaljnjim povečanjem produktivnosti,

2. z večjo poslovnostjo.

V zvezi s produktivnostjo bomo nadaljevali z dosedaj začrtano potjo. Čeprav smo na pospeševanju produktivnosti že mnogo storili, je to vendar samo del naših možnosti.

Izpopolnili bomo samoupravne in strokovno tehnične mehanizme za pospeševanje produktivnosti.

Pod to nalogo mislim zlasti na:

1. samoupravne delovne skupine, ki jih moramo razširiti na vse TOZD ter izpopolniti njihovo organizacijo;

2. strokovne službe, katerim moramo povečati strokovnost z

– izpopolnjevanjem organizacijskih in delovnih metod,

– z izobraževanjem,

– s kadrovsko politiko in

– z razvijanjem odgovornosti in nagrajevanjem rezultatov dela.

Za obe smeri prizadevanj, ki lahko bistveno prispevata k obvladovanju težav nastopajočega leta, smo v prejšnjem in zadnjem letu odprli večino možnosti, globino teh možnosti pa še nismo izkoristili, ker je to zahteven in lahko bi rekli trajen proces, saj ena rešitev že nakazuje drugo. Imamo torej dovolj znanja in pogojev, da razvijemo bolj dosledno in s tem bolj uspešno borbo za nadaljno povečanje produktivnosti.

V zvezi s tem bi naštel:

– utrjevanje organizacije in učinkovitosti razvojne službe,

– razvijanje normiranja in kontrole,

– izobraževanje in ureditev ustreznega položaja neposrednih vodij proizvodnje,

(Nadaljevanje na 2. strani)

OBVESTILO

Naslednja številka izide 19. februarja 1982.

Zadnji rok za oddajo prispevkov je 11. februar do 9. ure.

UREDNIŠTVO

S seje...

(Nadaljevanje s 1. strani)

– organizacija posebne finančne službe,

– izpopolnitev tehnologije ter

– še vse drugo, o katerem ste govorili na delovnem delu naše današnjega zasedanja.

V zvezi z izboljšanjem poslovanja, ki mora biti sorazmerno prizadevanji s povečanjem produktivnosti, pa bi opozoril zlasti na naslednje: nestabilnost je sila izven nas, vendar težave lažje obvladujejo delovne organizacije, ki se hitro prilagajajo spremembam razmer na trgu. To pa hkrati pomeni imeti pravočasne informacije in sposobnost za ukrepanje. Poslovnost Novolesa ni slaba, vendar smo ji v zadnjem času v naših organizacijskih, samoupravnih in razvojnih prizadevanjih dali premalo poudarka.

Zadnja leta smo se tudi naučili, da moramo dati vsem dejavnikom proizvodnega procesa ustrezno težo. Mislim, da sedanja stopnja razvitosti Novolesa in problemi tega časa zahtevajo povečanje poslovnosti.

V tej zvezi bi bežno omenil samo nekaj nalog:

a) preučiti ekonomičnost tekočih programov,

b) lansiranje novih ekonomičnejših programov tam, kjer so stari preživeli,

c) nadaljnje urejanje poslovnih organiziranosti, zlasti v izvozu,

d) razvijanje dohodkovnih odnosov z vsemi trajnejšimi dobavitelji in kupci.

Če sedaj sklenem moje misli, potem bi svetoval, da sprejmemo za temeljno načelo našega bodočega ravnanja predvsem kvaliteto dela, poslovanja, gospodarjenja in seveda tudi proizvodov. To je mnogo težje kot samo količinsko povečevanje, vendar vsi že nekaj časa vemo, da je to tista bodočnost, ki si jo Novoles mora odpreti.

Ob koncu je tov. Jože Knez vsem prisotnim, posebno pa jubilarom, zaželel srečno, zdravo in uspeha polno leto 1982.

Predsednik DS DO je povabil vse prisotne na slavnostno kosilo, ki je bilo v restavraciji hotela Otočec.

V letu 1981 so izpolnili deset, dvajset in trideset let skupne delovne dobe naslednji jubilanti:

Tozd TVP

10-LETNIKI

Stanko Berkopec, Stanislav Jaklič, Leopold Kumelj, Jožef Mirtič, Stanislav Prlc, Branko Skube, Vincenc Tomšič, Jožica Avguštin, Vera Kobe, Vida Kodelič, Milena Vrtar, Frančiška Zoran.

20-LETNIKI

Miroslav Šonc, Martin Gerbajs, Niko Gorše, Jože Kren, Franc Kren, Franc Križe, Franc Slapničar, Anica Šenica, Marija Štrumbelj, Anica Bobnar, Pavla Jakše, Joža Kavšček, Silva Lemovec, Ivanka Lukan, Marija Mihelčič

30-LETNIKI

Valčka Šenica, Julka Derganc, Anica Pirc

Tozd Žaga Straža

10-LETNIKI

Branko Djurič, Čazim Bačevac, Stanislav Bartolj, Matija Kodelič, Stanislav Pečjak, Viktor Urbančič

20-LETNIKA

Franc Črček, Anton Vidmar

30-LETNIK

Drago Oberstar

Tozd TPI Soteska

10-LETNIK

Frančiška Zaletel

20-LETNIKA

Janez Vidmar, Amalija Plut

30-LETNIKI

Franc Rodič, Franc Saje, Rozalija Pavlin

Tozd Bor Krško

10-LETNIKI

Vilijem Hrušvar, Stanislav Levičar, Franc Pompe

20-LETNIKA

Karel Colner, Ivan Kerin

30-LETNIK

Jože Arh

Tozd Sigmat Brestanica

10-LETNIKI

Bruno Nanut, Andrej Pajler, Jože Rožman, Franc Sajovec, Frančiška Štefančič

20-LETNIKA

Anton Glas, Drago Gorjup

30-LETNIK

Ivan Jenkole

Tozd TDP

10-LETNIKI

Andrej Šenica, Jože Škufca, Alojz Župevc, Stane Župevc, Remzija Adrovič, Jože Berkopec, Marjan Kapš, Jusuf Poljakovič, Janez Primc, Antonija Šali, Breda Šenica, Stefica Djurič, Štefanija Koncija, Viktorija Kren, Matija Murn, Nada Novak, Himzija Poljakovič, Brane Peterlin

20-LETNIKI

Janez Avguštin, Jože Kren, Alojz Pirc, Viktor Pirkovič, Ana Antončič, Marija Berčko, Marija Bradač, Ivanka Glivar, Justa Gorenčič, Milena Kavšček, Marija Nose, Bernarda Vidmar

30-LETNIKI

Ladislav Šenica, Hedvika Hrovat, Jože Štamcar, Ljudmila Vidmar

Tozd TSP

10-LETNIKI

Franc Berkopec, Franc Berkopec, Janez Cesar, Jože Lavrič, Anton Mirtič, Svetozar Povše, Milan Pribanič, Andrej Sečenj, Alojz Vodnik, Marija Blatnik, Anica Fifolt, Ivanka Gradišar, Anica Novak, Rosa Petkovič, Anica Repše, Jože Šimenc

20-LETNIKI

Janez Šenica, Jože Šenica, Franc Bedek, Stane Kavšček, Ivan Vidmar, Vlado Vodič, Jožefa Šonc, Ivanka Derčar, Martina Gričar, Jožica Kopina

30-LETNIKI

Viktor Berkopec, Angela Štangelj, Antonija Kulovec

Tozd TPP

10-LETNIKI

Jerko Čačić, Alojz Brulc, Jože Lukšič, Jože Mali, Jože Pust, Bojan Brulc, Angelca Kralj

20-LETNIKI

Marjan Turk, Milena Kastelic, Fani Mohorko

30-LETNIKA

Janez Rozemberger, Anton Uhan

Tozd Lipa Kostanjevica

10-LETNIKI

Rudolf Jenškovec, Anton Košak, Alojz Kuhar, Silvester Miklavž, Radovan Pavlovič, Anton Penca, Franc Rebselj, Darinka Zajc, Franc Jenškovec

20-LETNIKA

Franc Jordan, Albin Stopar

Tozd TAP Trebnje

10-LETNIKI

Jože Šircelj, Jože Miklič, Anton Strah, Drago Štrmec, Srečko Vodenik, Frančiška Sitar, Marija Vencelj, Ivan Konestabo, Stane Zakrajšek

20-LETNIKI

Franc Štamcar, Janez Hočevnar, Dušan Pandža, Anton Smrke

Tozd TKO Metlika

10-LETNIKI

Jože Mavrinac, Marjan Ostanek, Anton Starašinič, Gordana Škofljanc, Dragica Gustin, Marjeta Muc, Ana Bezeg, Katarina Slanc

Tozd TES

10-LETNIKI

Marjan Dragman, Borut Kulovec, Konrad Mezek, Jože Pavlin, Anton Stepan, Antonija Zupančič, Ljubo Jenkole

20-LETNIK

Janez Struna

30-LETNIKA

Berta Zelnik, Milan Mežnaršič

Tozd TGD

10-LETNIKI

Stane Longar, Andrej Zaviršek, Pavla Hribar, Ana Plot, Marija Zoran

Tozd BLP

10-LETNIKI Jaklič, Pavel Kotnik, Franc Murn, Metod Pirc, Radomir Radosavljevič, Janko Jaklič, Pavel Kotnik, Franc Murn, Metod Pirc, Radomir Radosavljevič, Janko Skrabl, Janez Smolič, Alenka Budna, Nataša Damjanovič, Zdenka Hrovat

20-LETNIKA

Anton Peterlin, Albin Samida

DSSS

10-LETNIKI

Janez Zitnik, Marjan Božičnik, Anton Dulc, Milan Eržen, Jože Kobe, Dragomir Kužat, Jože Uhan, Franc Zupančič, Valerija Dular, Miroslava Levičar, Vesna Novinec, Tatjana Poglajen, Ivan Pezdirc

20-LETNIKI

Ismet Čaušević, Adolf Bevc, Anica Hraštar, Stefka Hren, Fani Pelko

30-LETNIK

Mirko Pečar.

Tov. Jože Knez, predsednik KPO, med slavnostnim govorom

Kaj pričakujemo v tozdu BLP na prehodu iz 1981 v 1982

Ob koncu leta lahko v tozdu Blagovni promet ugotovimo, da smo večji del planskih nalog sorazmerno uspešno opravili in to kljub številnim težavam na področju nabave in prodaje doma in na tujem. Celotni prihodek Novolesa sicer ne bo v celoti realiziran, medtem ko bo plan dohodka presežen za več kot 13 %. V ukrepih k planu smo predvideli za 160.000.000 dinarjev dodatnih cenovnih efektov, ki naj bi omogočili 30 % rast dohodka. Dejansko bo realiziranih za pretek 290.000.000 din cenovnih presežkov. Polovica le-teh pa je posledica izredno ugodne rasti ameriškega dolarja.

V celoti ne moremo biti zadovoljni z izpolnitvijo plana izvoza. Namesto načrtovanih 19,5 milijona dolarjev smo dosegli le 18,3 milijona dolarjev.

Vzroki za izpad so predvsem v neizpoljenih tehnoloških pogojih (sušenje, lepljenje) in deloma tudi zaradi naraščajoče recesije v ZDA in Evropi. Kljub temu je Novoles svoje obveze do družbe izpolnil, saj je na področju uvoza prihranil (predvsem na račun administrativnih omejitev) preko 2 milijona dolarjev. Tako smo zagotovili za 1 milijon dolarjev višji pozitivni saldo od planiranega.

Vse leto 1981 smo se v prodaji srečevali z velikimi težavami. Na domačem trgu je pohištvna industrija prodala za 24 % manj pohištva kot leto poprej. Na srečo smo v tozdu BLP tako situacijo pravočasno predvideli in del prodaje pohištva preusmerili na tržišča SSSR, ZDA in Bližnjega vzhoda, ter s tem pokrili izpad na domačem trgu.

Naši tozdi, ki se ukvarjajo z investicijskimi deli (Lipa, Bor, TAP...), se še niso srečali z resnejšimi problemi, ker se pojavljajo kot izvajalci zaključnih del. Ta pa niso bila toliko omejena, kot je to opaziti pri nanovo začetih investicijah.

V letu 1981 je stopil v veljavo nov zakon o sistemu cen. Več kot pol leta je trajalo, da je zakon pričel delovati v okviru samoupravnih institucij. Žal pa ugotavljamo, da je še danes

Motiv iz proizvodnje v TOZD TVP

odprtih več dilem na področju oblikovanja cen in da novi zakon teh dilem še ni v celoti razrešil. Novolesovi tozdi so se na področju cen v letu 1981 v celoti držali zakonskih okvirov in resolucije o politiki cen.

Nabavljalci so se vse leto otepali s številnimi problemi, ki so občasno povzročili motnje v proizvodnji. Zgodnja lanska zima je povzročila zastoje v dobavi lesa. Uvozne omejitve so povzročale zastoje pri naših dobaviteljih materialov in surovin. Tudi v Novolesovih tozdih smo v zadnjih 4 mesecih krepko občutili močne uvozne omejitve, saj se nam je možnost uvoza zmanjšala več kot za polovico. Največji izpad proizvodnje je bil zaradi tega v tozdih TAP in Sigmat ter delno tudi v tozdu Žaga. Ob tako zmanjšanjem uvozu smo morali zagotavljati v prvi vrsti nemoteno proizvodnjo izvoznim tozdom.

Nabavne cene so bile v 11 mesecih prekoračene za 2,03 % oziroma za 22.595.000 din. Pri tem je potrebno poudariti, da je ta prekoračitev pokrita z presežkom prodajnih cen.

V tozdu BLP smo v letu 1981 jačali našo organiziranost v smeri boljšega obvladovanja trga. Ustanovili smo predstavništvo v Sarajevu, podvojili mrežo komercialnih zastopnikov po Jugoslaviji in pristopili k organizaciji izvoznega oddelka.

V sodelovanju z zunanjimi sodelavci smo pripravili tudi koncept operativnih tržno-raziskovalnih aktivnosti, ki ga bomo morali realizirati v letu 1982.

S sklenitvijo sporazumov o sodelovanju smo si dolgoročno

zagotovili oskrbo z iverkami iz Mebla, z bukovimi elementi iz Leskovca, s hlovovino iz GG Karlovac in drugih področij.

Tržne razmere doma in v tujini se bodo še naprej zaostrovale. Doma pada kupna moč, krediti so omejeni, na svetovnih trgih pa se recesija še poglablja.

Uvoz bo še naprej neposredno odvisen od izpolnjevanja izvoznih obvez in ocenjujem, da bodo uvozne možnosti v letu 1982 še bolj zreducirane kot v letu 1981.

Nabava repromaterialov in surovin (posebno s področja kemije, metalov...) bo izredno problematična, ker so vse te proizvodnje odvisne od uvoza.

Obseg investicijskih del se bo zmanjšal za blizu 10 %, kar bodo občutili predvsem tisti tozdi, ki se pojavljajo kot izvajalci investicijskih del.

Cene so omejene na 15 % rast, ta bo smela biti v lesni industriji še nižja.

Pričakujemo še večje zahteve po zagotavljanju deviz našim partnerjem (za potrebe njihovega uvoza in odplačilo anuitet za najete devizne kredite).

Izvoz bo potrebno v Novolesu povečati za približno 14 %, kar je izjemno zahtevna naloga v času, ko so prodajne možnosti zaradi recesije v ZDA in Evropi vse bolj omejene.

Da bomo kos vsem tem nalogam in problemom, bomo morali storiti predvsem naslednje:

1. Zagotoviti bo potrebno ažurne informacije in prognoze. Na osnovi le-teh pa bomo skupaj s tromesečnimi plani projektirali potrebne ukrepe.

2. Pripraviti bo potrebno rezervne programe, ki jih bomo aktivirali v primeru nastalih motenj zaradi zmanjšane prodaje ali pa zaradi izpadov proizvodnje, ki jih bodo pogojevali zastoji v oskrbi.

3. Zagotoviti bomo morali hiter pretok jedrnatih, jasnih informacij o tekočih problemih, ki bodo morale priti nepopačene do slehernega delavca v Novolesu. Le na ta način bomo omogočili proučno in pravočasno razreševanje nastalih težav.

4. Dosledno si bomo prizadevali za uveljavljanje zakona o sistemu cen in določil resolucije o politiki cen (tako v prodaji kot tudi v nabavi).

5. Večjo težo bo treba dati kvaliteti naših proizvodov kot tudi servisu, t. j. odnosu do končnega potrošnika.

6. Potrebno bo urediti selektivno politiko v razreševanju problemov. Na ta način bomo eliminirali dramatiziranje in nepotrebno preobremenjevanje odgovornih delavcev v tozdu BLP in proizvodnji. Zadati si bomo smeli le toliko nalog, kolikor jih bo realno možno opraviti.

7. V medsebojnih odnosih bo morala prevladovati hladnokrvnost in strpnost (ob povečani osebni odgovornosti). Še naprej bomo morali utrjevati medsebojno zaupanje med delavci tozda BLP in proizvodnih tozdom.

8. Posebno pozornost bomo sproti posvečali politiki cen v nabavi in prodaji, predvsem z nalogo, da se nam ne bodo

(Nadaljevanje na 4. strani)

Kaj pričakujemo...

(Nadaljevanje s 3. strani)

škarje cen še naprej zapirale. 9. Sistem planiranja nabave je potrebno izpeljati tako, da bo možno prek le-tega uspešno obvladovati zaloge surovin in materialov in tako zagotavljati normalno likvidnost.

Direktor tozda BLP:
VILI PAVLIČ

Iz
tozda
IGK

namreč zgrajena več kot 80 % na kredit, zato so zneski za plačevanje obresti in glavnice temu primerno veliki.

Tovarna IGK je bila zgrajena na področju, kjer ni bilo tradicije v proizvodnji keramike oziroma opekarstva. Zato je bila potrebna dolga doba priučevanja delavcev in osvajanje zahtevne proizvodnje keramičnih ploščic. To velja tako za delavce v neposredni proizvodnji, kakor tudi za vodilne in strokovne delavce. Tudi prodajna služba v preteklosti ni bila sposobna plasirati vseh proizvedenih količin ploščic na tržišče.

gubo. Uspeh v letu 1981 pa nam daje upanje, da se z odpravo ozkih grl in dodatnih programov lahko izkoplujemo iz težav.

Celotni prihodek, pridobljen v tretjem tromesečju 1981, je kar za 67,5 % višji od CP v letu 1980. Ekonomičnost poslovanja se je dvignila za 58 % in smo ustvarili dohodek v vrednosti 29.698.000 din. Po pokritju vseh obveznosti iz dohodka, ki znašajo blizu 80 % njegove vrednosti, nam je ostal čisti dohodek v višini 6.651.000 din. Poudariti moram tudi velike obveznosti do bank, saj smo v

13.500 m² ploščic. V letošnjem letu smo izvozili v Nemčijo 1.240 m² in v Irak 10.000 m². Trenutno se dogovarjamo z ameriško firmo za izvoz 150.000 m² v letu 1982.

Leto 1982 bo za naš tozd prelomno, to lahko upravičeno trdimo, če bodo realizirani vsi dogovori, ki so bili dogovorjeni med delavci DO SCT in DO Novoles ter republiško gospodarsko zbornico. Na osnovi dogovorov bo naš tozd oproščen velikega dela finančnih obremenitev za stare obveznosti do bank in dobil nove kredite pod ugodnejšimi pogoji za dograditev tovarne, oziroma povečanje kapacitet. Vse to nam zagotavlja svetlejšo prihodnost in konec težav, s katerimi se ubadamo že od leta 1976.

Pogoji poslovanja tudi v letu 1982 ne bodo boljši vse dotlej, dokler ne bo zaključena rekonstrukcija oziroma dograditev tovarne.

Vse jugoslovanski stabilizacijski ukrepi bodo zagotovo negativno vplivali na prodajo naših izdelkov, predvsem v drugi polovici leta. Z ozirom na vse težje situacije na domačem trgu in potrebo po uvozu glazur ter ognjestalnih materialov je nujno, da v letu 1982 izvozimo najmanj 80.500 m² ploščic. Do sedaj smo izvažali v Italijo, Ameriko, Nemčijo, Rusijo in Irak, v bodoče moramo krog zunanjih kupcev še povečati in selekcionirati, da nam ne bo treba izvažati za vsako ceno.

Našteti problemi nam ne smejo vzeti poguma in zagnanosti do dela, kajti le maksimalno prizadevanje vsakega posameznika na slehernem delovnem mestu bo rodilo uspeh in boljši jutri vseh nas.

Direktor tozda:
MARIJAN UMEK

Pregled količinske proizvodnje in zaloge končnih izdelkov:

Leto	Letna proizvodnja v m ²	Zaloge	Delež zaloga %	A %	B %	VS %	IV %
1977	258.000	167.000	65	—	—	63	37
1978	370.000	195.000	53	40	23	12	25
1979	481.000	123.000	26	60	1	25	6
1980	488.170	30.000	6	65	3	23	9
1981	549.000	59.000	11	73	5	19	3

Po izračunih je tovarna IGK (v stanju, v kakršnem je) zmožna proizvesti največ 549.000 m² ploščic na leto. Iz gornjega prikaza je razvidno, da je bilo potrebnih pet let, da se je proizvodnja približala možni kapaciteti tovarne. To velja za količinsko proizvodnjo, glede kvalitete proizvodnje, strukture proizvodnje in količine škarta pa v teh petih letih še nismo dosegli optimalne vrednosti.

Za dosedanje proizvodnjo v tozdu IGK so značilni napori za doseganje možne kapacitete in prodaje ploščic, nekoliko manj uspešni smo bili na doseganju kvalitete, strukturi proizvodnje in zmanjšanju škarta.

Povprečje razmerja klas v letu 1981 je:

A klase 73 %, B klase 5 %, VS 19 % in IV klase 3 %.

Da smo na področju doseganja razmerja klas še za blizu 8)10 % pod planiranim je krivda predvsem zaradi tehnološke nedograjnosti tovarne (ni zgrajena hala za homogenizacijo gline, ozko grlo nakladalno-razkladalne avtomatike, posledica: nekontinuirano polnjenje sušilnic ob zastojih in povečanje škarta).

PREGLED USPEŠNOSTI POSLOVANJA TOZD IGK

Leto	Izguba
1977	— 29,658.000.— din
1978	— —
1979	— 20,323.000.— din
1980	— 52,796.00.— din
1981	+ 2,000.000.— din

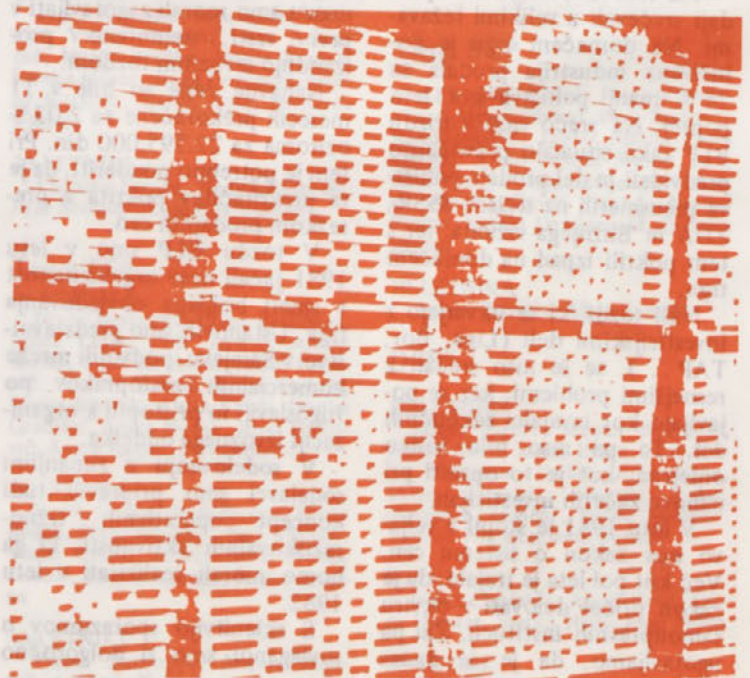
Na žalost ugotavljamo, da smo vsa štiri leta poslovali z iz-

tretjem tromesečju plačali obresti za kredite v višini 17.131.987 din.

Doseženi poslovni rezultat tretjega tromesečja je logična posledica izrazito boljših proizvodnih rezultatov, boljše izkoriščenosti delovnega časa, višjih prodajnih cen, izkoriščenja odpadnih glazur, uspehov tehnologov z vnašanjem domačih surovin v drage uvožene glazure in vrsta drugih manjših izboljšanih pogojev gospodarjenja.

Plasma naših izdelkov zaenkrat ni problematičen, kar proizvedemo, sproti prodamo. Ob koncu leta pa je normalna zaloga enomesečna proizvodnja.

V letu 1980 smo izvozili v Ameriko, Italijo in Rusijo

Poročilo o delu SIS

POROČILO O IZVAJANJU PROGRAMA V LETU 1981 IN PLAN ZA 1982 SAMOUPRAVNIH INTERESNIH SKUPNOSTI DRUŽBENIH DEJAVNOSTI IN GOSPODARSKIH DEJAVNOSTI OBČINE NOVO MESTO

Skupne službe samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti in strokovne službe sisov gospodarskih dejavnosti so vsem poslovnim organom tozgov v občini Novo mesto poslale poročilo o izvajanju programa v letu 1981 in plan za 1982 z namenom, da se poročilo obravnava ob zaključnem računu za leto 1981.

Kljub temu da je poročilo strokovne službe pripravljeno v zgoščeni obliki, je vendarle preobsežno za objavo v našem glasilu, zato smo se odločili, da ga še skrajšamo in opremimo s stališči, ki so jih zavzele do posameznih zadev Novolesove konference delegacij. V kolikor boste ob prebiranju tega skrajšanega poročila hoteli imeti dodatna pojasnila, jih lahko dobite pri vašem sekretarju ali direktorju tozda, po potrebi pa tudi v splošni službi DO Novoles.

1. SKUPNOST OTROŠKEGA VARSTVA

Skupščina skupnosti otroškega varstva je v finančnem načrtu za leto 1981 namenila večino sredstev za izvedbo programa (vrtci, mala šola, denarne pomoči), manj sredstev pa za izgradnjo novih vrtcev. V letu 1981 je bil dograjen in predan v uporabo vrtcev v Ločni.

Poraba sredstev:

Program	Leto 1980	Leto 1981	Indeks
a) Zagotovljeni program	4.788.695,00	81.468.300,00	1701
b) Vzgojnovarstvena dejav.	23.414.122,95	32.587.800,00	139,18
c) Ivensticije	33.112.893,90	20.400.000,00	73,69
d) Dodatni program	3.168.259,75	4.408.294,70	124
e) Skupne naloge	—	47.853.000,00	

Konferenca delegacij DO Novoles se je trudila, da bi povečali kapaciteto vrtca v Straži. Zaradi tega je bil organiziran poseben sestanek v Novolesu, kjer so sodelovali poleg Novo-

lesove delegacije še predstavniki KS Straža, sisa in drugi ozdi. Poskušali smo odpraviti ta problem, saj je bilo 1981 v Straži odklonjenih za sprejem v vrtce nad 50 otrok. Novoles je za razrešitev tega problema že prispeval del sredstev, ki so bila potrebna za izselitev stranke, ki je zasedala del prostorov v vrtcu.

2. OBČINSKA IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST

Finančni načrt občinske izobraževalne skupnosti je predvideval večino sredstev za zagotovljeni program (dejavnost osnovnih šol) ter za investicije, saj je v izgradnji center usmerjenega izobraževanja, dokončana pa je bila izgradnja prizidkov ekonomske srednje šole in osnovne šole v Stopičah. Izobraževalna skupnost je imela (in jih še ima) velike težave pri

Vzgojno varstvena ustanova v Ločni

izgradnji centra usmerjenega izobraževanja, tako da so večji ozdi v občini dodatno pomagali s premostitvenimi krediti. Novoles je dal kredit v višini 3.000.000 din. Konferenca delegacij je redno spremljala delo skupščine, še zlasti pa je bila pozorna glede izgradnje šol, saj si zelo prizadeva da bi OŠ Vavta

vas bila uvrščena na prvo mesto pri naslednji novogradnji šol. V ta prizadevanja se aktivno vključuje tudi KS Straža. Izobraževalna skupnost je v letu 1981 razpolagala z

315.282.690 din, v letu 1982 pa predvidoma 334.695.000 din, kar je 5,8 % več kot lani.

3. KULTURNA SKUPNOST

Kulturna skupnost se je v letu 1981 srečevala z vrsto težav, predvsem zaradi pomanjkanja sredstev. Tudi razporeditev sredstev občinski oz. republiški kulturni skupnosti je čedalje bolj v škodo občinski kulturni skupnosti. Zaradi tega je bila večina sredstev namenjenih za profesionalne institucije (Dolenjski muzej, študijska knjižnica), zelo malo pa je bilo namenjenih sredstev za amatersko kulturno dejavnost, za kar se je Novolesova delegacija vedno zavzemala. Kulturna skupnost sredstev za investicije ni imela, kljub programom (Jakčev dom in obnova Doma kulture, ki je v slabem stanju).

din mesečno, kot dopolnilni pa 1.700 din.

Število uvažalcev edinega vira je 125, dopolnilnega vira pa 330 občanov.

Novoles v tej skupnosti ni imel posebnih pripomb.

6. OBČINSKA ZDRAVSTVENA SKUPNOST

Občinska zdravstvena skupnost je začela poslovno leto 1981 z neporavnanimi obveznostmi izvajalcev zdravstvenega varstva za leto 1980 in smatra, da je bila pri planu 1981 osnova prenizka. Zaradi tega je bilo celo leto v znamenju iskanja sredstev. Poleg tega pa so materialni stroški pri izvajalcih zdravstvenega varstva šli neverjetno hitro navzgor, saj so se cene nekaterih zdravil, zlasti v zobozdravstvu povečale tudi za 1000 %, tudi cena hrane je bila višja kot so planirali itd.

Po drugi strani pa so delegati uporabnikov zdravstvenega varstva, tudi Novolesovi delegati, opozarjali na nestabilizacijsko trošenje denarja (zlasti za zdraviliško zdravljenje), saj je bilo porabljenih 3-krat več sredstev, kot so planirali itd.

7. OBČINSKA SKUPNOST ZA ZAPOSLOVANJE

Skupnost za zaposlovanje je v letu 1981 delovala v skladu s planom. Umirjena rast zaposlovanja je dejansko vplivala na gibanja na posameznih področjih, kar je bilo predvideno že v samem programu. Zmanjšane so bile možnosti za usposabljanje invalidnih oseb, za zaposlovanje Romov in ostalih težje zaposljivih oseb. V letu 1981 je bilo v občini Novo mesto 240 brezposelnih oseb.

Finančni načrti:

Vsebina	Ocena realizacije za leto 1981
1. socialna varnost	2.021.314,85
2. priprava delavcev za zaposlitev	700.000,00

(Nadaljevanje na 6. strani)

Popravek delovnega koledarčka

V delovnem koledarčku, ki ste ga prejeli ob plačah v januarju, nam jo je tiskarski škrat zagodel kar dvakrat in zato vas prosimo, da ti dve neljubi napaki popravite.

27. aprila je praznik in ne kolektivni dopust, kot je natisnato.

21. avgusta pa je delovna sobota in ne prosta, kot je natisnato.

Uredništvo

4. TELESNA KULTURA

Na področju telesne kulture je bil dosežen očiten premik v organiziranju množične telesne kulture v krajevnih skupnostih in OZD. Premalo je bilo narejenega na področju organiziranja telesne kulture v šolah, kjer so še velike možnosti.

V letu 1981 je bila večja skrb posvečena objektom, ki so vrsto let propadali (dom Partizana na Loki ter igrišča po posameznih krajevnih skupnostih).

5. SKUPNOST SOCIALNEGA SKRIBSTVA

Skupnost socialnega skrbstva sofinancira naloge, ki so pomembne za vso republiko (zavod za varstvo in usposabljanje težje prizadetih otrok itd.) in naloge, pomembne za občino.

Zagotovljeni program obsega družbene denarne pomoči kot edini in dopolnilni vir preživetja.

Višino družbene denarne pomoči kot edini vir znaša 3.400

Poročilo o delu SIS

Finančni načrt 1981 in 1982
je:

plan	159.450.000
ocena 1981	110.200.000
plan 1982	89.060.000

Delegacija Novolesa je bila izredno pozorna pri delu skupščine komunalne skupnosti. Prizadevala si je za časovno praznoreditev investicij, tako da je prišel odsek ceste Prečna – Straža, ovinek pri Novolesu, v program 1981, čeprav je bil po srednjeročnem programu predviden za 1982. Seveda so bila angažirana dodatna sredstva tozdrov, ki so jih odobrili vsi delavski sveti tozdrov s sedežem v občini Novo mesto.

(Nadaljevanje s 5. strani)

3. usposabljanje in zaposlovanje invalidov	1.600.000,00
4. Sredstva za delo samoupravnih organov	219.345,00
5. sredstva za delo delovne skupnosti	3.659.070,00
6. ostali dohodki	405.500,00
7. prispevek ZSZ Ljubljana	974.000,00
8. regijska solidarnost	1.263.770,15
SKUPAJ	10.843.000,00

8. OBČINSKA RAZISKOVALNA SKUPNOST

V letu 1981 je občinska raziskovalna skupnost prvič razpolagala s sredstvi iz BOD, se pravi, da je imela redne prihodke.

V letu 1981 so bile začete naslednje raziskovalne naloge:

- energetika v Novem mestu,
- mobilni in montažni objekti,
- problematika razširjenosti zajedalcev itd.

V letu 1982 so načrtovane naslednje raziskave:

- prestrukturiranje gospodarstva,
- varstvo okolja in varstvo pri delu,
- raziskave na področju energetike,
- kmetijstvo,
- arheološke in etnološke raziskave.

Delegacija Novolesa ni imela pripomb na delo raziskovalne skupnosti. V splošni službi pa opažamo, da se naše razvojne službe premalo vključujejo v delo raziskovalne skupnosti.

POROČILA SISOV S PODROČJA MATERIALNE PROIZVODNJE OBČINE NOVO MESTO

1. KOMUNALNA SKUPNOST

Samoupravna komunalna skupnost je 1981 opravljala v skladu s samoupravnim sporazumom o temeljih plana za obdobje 1981–1985. Glavni vir prihodkov komunalne skupnosti so:

- 1,2 % od BOD za redno dejavnost,
- 1,4 % BOD za investicije,
- prispevek za mestno zemljišče,
- prispevek od goriva, taks itd.

STAVBNO – ZEMLJIŠKA SKUPNOST

Stavbno–zemljiška skupnost je nova skupnost, saj je začela z delom 1980, ko je nastala iz dela komunalne skupnosti. Njena osnovna naloga je priprava zemljišč za stanovanjsko in drugo izgradnjo objektov.

Finačni načrt:

plan 1981	147.574.000
ocena 1981	135.400.000
plan 1982	110.380.000

V letu 1982 naj bi se pripravilo in opremilo stavbno zemljišče na predelih: Irča vas, Brod, Regrške košenice, Novi trg, Žibertov hrib, Straža (nad pošto) itd.

Novoles ni sprejel samoupravnega sporazuma o temeljih plana stavbno–zemljiške skupnosti, ker je smatral, da še ni zadosti usklajen z potrebami naših tozdrov.

3. STANOVANJSKA SKUPNOST

V poročilu samoupravne stanovanjske skupnosti je navedeno, da Novoles noče združevati sredstev za vzajemnost. Trditve ni točna, saj je naše stališče, ki smo ga potrdili na referendumu ob sprejemanju temeljev plana tozdrov za obdobje 1981–1985 (dne 26. decembra 1980), da je potrebno samoupravni sporazum o temeljih plana stanovanjske skupnosti še uskladiti s pripombami, ki jih imamo na vzajemnost. Te aktivnosti pa stanovanjska skupnost ni pokazala, zato pač ne združujemo sredstev, ampak jih namenimo v stanovanjski sklad naših tozdrov.

Sicer pa je finančni načrt naslednji:

Opis	Letni plan	Predvideno v letu 1981	Predvideno v letu 1982
PRIHODKI			
1. SREDSTVA ZA VZAJEMN. – skupaj	65.700	62.700	65.000
– združ. po samoup. sporazumu	42.800	39.800	42.000
– ostali prihodki	22.900	22.900	23.000
2. SREDSTVA ZA SOLID. – skupaj	64.790	67.700	70.000
– združ. po samoup. sporazumu	53.100	56.000	58.000
– ostali prihodki	11.690	11.700	12.000
3. SREDSTVA SKLADA STAN. HIŠ	30.492	30.110	31.000
– stanarine	25.332	24.950	28.000
– najemnine	5.160	5.160	3.000
Prihodki skupaj	160.982	160.510	166.000

To je kratko poročilo o delu interesnih skupnosti v letu 1981 in pregledom aktivnosti za leto 1982. Predlagamo, da ga proučite in svoje pripombe podate na sejah delavskih svetov tozdrov in zbornih delavcev. Pri

obravnavi poročila si lahko pomagata tudi z mnenji naših delegatov, ki so sodelovali v delu naših konferenc delegacij in delu skupščin SIS.

MARJAN GRABNAR

Mama s soteškega odra

Vrata se sunkovito odprejo, na pragu se prikaže mama Kati. Janez, njen sin, zdravnik, ki je ločen, kljub temu pa še zmeraj „stanuje“ s svojo bivšo ženo Mileno, otrpne od strahu.

„Mama, si prišla?“ je izjcljal.

Mama Kati ošine z enim očesom Mileno, bivšo sinovo ženo, in odločno stopi v Janezov del sobe.

„Moj sin! O, če bi tvoj pokojni oče vedel! On, ki je živel za ženo, družino...“

Janez se brani: „Mama, mi smo moderni ljudje in...“

Mama: „Moderni, ja!“

Janez ne odneha in hiti: „Ampak mama! Daj si dopovedati! Niti na misel mi ni prišlo, da bi Ireno...“

Mama ga ostró pogleda, odvrže plašč in stopi pred njega: „Menda ne boš trdil, da si slečeni pomagal iskati bolhe...?“

Napetost raste iz prizora v prizor. Mama Kati se je tako razburila, da sem opustil nameró, da ji v odmoru zastavim nekaj vprašanj. Nahajam se namreč na vaji soteske igralske skupine KPD „Zarja“. Marica

Fifolt, delavka tozda TPI iz Soteske je stalna članica omenjene igralske skupine. Brez nje in Toneta Viranta, upokojenca, bi bila skupina zelo osiromašena.

Kljub temperamentni vlogi se v odmoru pogovarjam z umirjeno, preprosto ženo, z materjo treh hčera, ki prosti čas, katerega nima ali ga ima zelo malo, izkoristi za utrudljive vaje v mrzli dvorani.

Marica, povejte, kdaj ste stopila prvič na oder?

„Leta 1938 je bila otvoritev dvorane v Soteski, v kateri še sedaj nastopamo. Ob tej priložnosti je nastopila tudi vsa šolska mladina. Igrali smo otroško igríco, naslova se ne spomnim. Pa tudi peli smo.“

Katera vloga vam je ostala najbolj v spominu?

„Najbolj všeč mi je bila vloga Lenke, žene čevljarja v veseloigrí ‚Pričarni ženin‘. To igro sem igrala že trikrat: bila sem Ciganka, nato Potovka Neža in še Lenka. Posebno dobro sva se ujela z Virantom, ki je igral pijanega Urha, kateri je imel veselje razmetavati čevlje in to v ženske.“

Kako vas sodelavci sprejemajo kot igralko?

„Ko se pripravljamo na novo igro, me vprašujejo, kakšna bo, ali bo vesela ali žalostna. Po predstavi mi marsikdo čestita pa tudi kritično oceni naše delo. So pa tudi taki, ki ne rečejo nič, pa čeprav so gledali predstavo.“

Kot igralka ste nastopila v več krajih. Se spominjate kakšnega posebnega dogodka?

Kulturno prosvetno društvo „Zarja“ Soteska
uprizori komedijo Marjana Marinca

POROČIL SE BOM S SVOJO ŽENO

Igrajo

JANEZ BRLIZG, zdravnik FRANC VOVK

MILENA, njegova žena JOŽICA KRALJEVA

IRENA, Milenina prijateljica POLONCA METELKOVA

MIHA, Janezov prijatelj FRANC LAVRIČ

PEPI POK, gospodinja SONJA NOVAKOVA

KATI, Janezova mama MARICA FIFOLTOVA

POLDE, Milenin oče ANTON VIRANT

NEZNANEC JANEZ VOVK

VILI SLAVKO BRADAČ

Šepetalka: ZLATKA DRAGANOVA Režija: JANEZ VOVK

Scena: JANEZ VOVK

Šminka: MILKA METELKOVA

Luč, zvočni vložki: PETER ZUPANČIČ

Predstave bodo v Soteski, Straži, Dolenjskih Toplicah, na Dvoru
in v Žužemberku.

Ljubitelji komedij vabljeni! Čaka vas dve uri smeha in dobre
volje!

„Leta 1940 smo se v Soteski poslovili od učitelja Kopčavarja. Bil je izreden pedagog, veliko pa se je ukvarjal tudi z dramatikom. Za slovo je z nami naštudiral pravljico igrano v kraljestvu palčkov. Približno štirideset šolarjev ga je spremilo v njegov rojstni kraj Selce nad Škofjo Loko, kjer smo tudi zaigrali omenjeno igro. Spominjam se, kako smo jokali za dobrim učiteljem in da smo se menda vsi prvič peljali z vlakom, prvič smo videli Ljub-

ljano, tako da je bilo tudi potovanje kot v pravljici.“

Vem, da tudi rada poje. Zakaj v Soteski ni bilo in še danes ni pevskega zbora?

„V Soteski so že peli zbori, moški in ženski, a so bili sestavljeni le za proslave. Pevce je zbral učitelj ali učiteljica, službujoča v Soteski. Zanimanje za petje je bilo in je še danes, verjetno je pevovodja edini problem.“

Ste vedno zadovoljni z vlogo, ki vam jo dodeli režiser, ali še vedno „sanjate“ o neki svoji vlogi?

„Vloge mi v glavnem vedno ustrezajo, v vsako se moraš vživeti. Rajši pa igram veselo žensko, ker jo je lažje igrati kot žalostno.“

Kako pa družina spremlja vaše udejstvovanje pri igralski skupini?

„Mož in hčerke so najhujši kritiki in mi povedo vse napake. Drugače imajo razumevanje, čeprav sem v zimskem času večkrat odsotna. Marsikatero delo moram opraviti po vajah. Velikokrat sem že mislila, da ne bom vzdržala trideset ali štirideset vaj in potem še nedeljske popoldneve, ko imamo nastop. Ves trud in odrekanje pa je poplačano z aplavzom gledalcev, saj to je edino plačilo, ki ga dobimo amaterski igralci.“

Marica Fifolt v veseloigri „Dve nevesti“

Kaj mislite o vlogi mame Kati, katero predstavljate v komediji Marjana Marinca: „Poročil se bom s svojo ženo“?

„Igram sicer sodobno mamo, ki pa kljub temu ima svoje nazore. Tekst mi je všeč in dokaj lahak. Marsikatera mama, ki nas bo gledala, se bo našla v tej vlogi.“

Kaj svetujete mladim igralcem, amaterjem, ki stopajo na odrske deske?

„Želim, da bi nadaljevali tradicijo gledališke skupine v Soteski, a pod pogojem, da se bodo odpovedovali drugim zabavam. To je mladim danes težko dopovedati.“

Kakšne so vaše želje v letu 1982?

„Predvsem si želim zdravja in razumevanja pa tudi tega, da bi igralska skupina požela uspeh s komedijo, ki jo pripravljamo.“

O tem ne dvomimo. Pogovor je bil prijeten, vendar za režiserja predolg, saj zahteva Marico na oder. Pred igralci je še tretje dejanje.

Ko skupaj z njimi stopam v hladni zimski noči proti domu, ko se pozdravljamo in ko se dogovarjamo, da se jutri spet dobimo na vajah, ko mnogi Soteščani že spijo, je v zvoniku odbilo deset udarcev...

JANEZ VOVK

POMOČ DELAVCEV DOLENSKE REGIJE PRI SANACIJI IMV

Na pobudo medobčinske gospodarske zbornice za Dolenjsko in na osnovi pogojev, ki jih je postavil republiški izvršni svet in republiški sklad skupnih rezerv, ko se je odločal o deležu sredstev tega sklada za sanacijo stanja v IMV, se bodo delavski sveti tozgod odločali o podpisu samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev rezerv tozgod za kreditiranje izvedbe sanacije IMV.

Delež obveznosti posameznega tozda je bil v predvidenem planu obveznosti izračunan po naslednjem ključu: kot osnova so bila vzeta prosta sredstva rezervnega sklada po zaključnem računu 1980. Od tega so odšteta potrebna sredstva za izplačilo enomesečnih osebnih dohodkov (to določa zakon), obveznost vsakega tozda oziroma DO pa je 22,6% razlike med prostimi sredstvi in razporejenimi za enomesečni osebni dohodek. Skupna obveznost vseh tozgod oziroma DO iz

regije je 50.000.000 din. To je v primerjavi s potrebnimi sredstvi za sanacijo IMV majhna vsota, ki pa je izredno pomembna, saj odraža pripravljenost delavcev dolenske regije, da solidarno priskočijo na pomoč delavcem IMV, ki so v težavah.

Višina pomoči delavcev Novolesa bi po tem predlogu predstavljala okoli 5,5% vrednosti sredstev, ki jih naj bi zbrala naša regija. Po predlogu omenjenega samoupravnega sporazuma bi združili sredstva kot kredit za dobo 5 let (z moratorijem odplačevanja tri leta in obrestno mero 3,5%).

Po omenjenem predlogu naj bi prispevali naši tozdi naslednje vsote: TPP 461.700 din, TSP 331.100 din, Žaga Straža 596.000 din, TVP 662.400 din, TDP 507.400 din, TPI 87.900 din in TG Dvor 65.500 din.

—ic

Gospodinjski plin nevaren za požar

V gospodinjstvu se vedno bolj in bolj uveljavlja plin iz omrežja ali iz jeklenk in je zato pri ravnanju z njim potrebna previdnost.

Mešanica plina in zraka v določenem razmerju je eksplozivna zmes, ki eksplodira že v prisotnosti iskre. Eksplozijo spremlja še plamen z visoko temperaturo do 2000 °C.

Zaradi značilnega vonja lahko ugotovimo, če je plin prisoten v prostoru, zato moramo paziti, da ne prižigamo luči, vžigalic ali vžigalnikov, temveč takoj prezračimo prostor. Navodila o uporabi plinskih štedilnikov in grelnih naprav natančno povedo, kako moramo ravnati s temi napravami. Upo-

(Nadaljevanje na 8. strani)

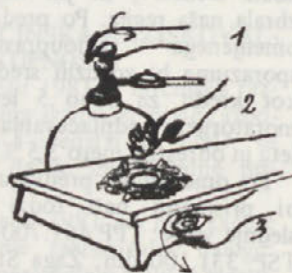
slika 1

slika 2

slika 3

slika 4

Gospodinjski...

(Nadaljevanje s 7. strani)

raba plinskih pečic je pri ogrevanju prostora, če vanj ne priteka svež zrak, še posebno nevarna za ljudi. V zaprtem prostoru požira plamen iz zraka kisik, nato pa se začne razvijati ogljikov monoksid, ki v ustrezni zgoščenosti deluje smrtno.

Plinske naprave in napeljave se morajo nenehno strokovno nadzorovati. Preverjati moramo tesnost in izbrljenost plinskih naprav in priključkov. Zaradi neprevidnega in nestrokovnega ravnanja z njimi so se zgodile že številne silovite eksplozije, ki so porušile prostore in zgradbe ter pokopale ljudi.

Zato pri uporabi plina v gospodinjstvu moramo upoštevati naslednje:

1. prostor naj bo vedno dobro prezračen.
2. Plinske jeklenke ne smemo postavljati v kletne prostore, nikar še, da bi jih tam uporabljali.
3. Paziti moramo, da se jeklenke ne bi segrele.
4. Predno priključimo plin, moramo ugotoviti, ali so tesnila v redu. Tesnost tesnil in ventilov ne smemo preizkušati s prižiganjem vžigalic ali

vžigalnikov, temveč z milnico (slika 1)

5. Pazljivi moramo biti pri plinskem štedilniku, še posebno takrat, kadar smo nahodni, zato vedno, ko nehamo kuhati, takoj zapremo ventil na jeklenki.

6. Pri uporabi plinskih naprav pazimo, da plinska jeklenka ni blizu ognja, oziroma telesa, ki daje močno toploto. Zaradi tega naj bo jeklenka odmaknjena najmanj 1,5 m od vsakega vira toplote, če ta razdalja ni mogoča, postavimo med jeklenko in plinski štedilnik negorljiv zaslon, kakor tudi med jeklenko in drugi vir toplote. Priporočljivo je tudi, da omarico, kjer stoji plinska jeklenka, obložimo z notranje strani z negorljivim materialom (slika 2). Kadar prižigamo plinski gorilnik, moramo ravnati pravilno in sicer takole:

1. Odpremo ventil na jeklenki.
2. Pred ustjem gorilnika prižgemo vžigalico in šele nato odpremo ventil gorilnika (slika 3).

Če želimo ugasniti plinski gorilnik pa:

1. zapremo najprej ventil na jeklenki, šele potem
2. zapremo ventil gorilnika (slika 4); če bomo s plinskimi napravami tako ravnali, bomo zmanjšali možnost eksplozije ali požara.

TOZD BOR

Leto 1981 nikakor ni bilo enostavno in lahko, če ga danes, ocenjujemo z vidika možnosti za doseganje ugodnih rezultatov. Ekonomsko-gospodarska situacija v Jugoslaviji in ukrepi, ki so bili sprejeti zato, da bi realizirali stabilizacijski program, so imeli velik vpliv na poslovne rezultate in možnosti ter nasploh na gospodarjenje in poslovne odločitve tudi v naši temeljni organizaciji.

Zmanjšanje investicijskih vlaganj, predvsem v negospodarske objekte v vsej državi, zlasti pa v Sloveniji, smo 1981 pri nas občutili tako, da skoraj ni bilo možnosti za pridobitev del v programu notranje opreme ali pa so bila ta dela v manjšem obsegu, za skoraj vsa velika dela pa so bile ponudbene cene zaradi izredno velike konkurence nesprejemljivo nizke. Zato smo bili v naši temeljni organizaciji prisiljeni deloma odstopiti od že prej sprejetih načrtov, to je usmeritve v notranjo opremo. To pa se je odražalo v tem, da smo nekoliko več delali stavbno pohištvo, veliko pa je bilo tudi iskanja novih programov, zato tudi nekoliko več vzorcev in preizkusnih serij. Tista dela, ki pa so kljub vsemu bila iz programa notranje opreme, so bila vezana na izredno kratke roke, kar nam je vsekakor povzročalo veliko dodatnih težav.

Sicer pa lahko danes ocenim, da smo kljub vsemu v letu 1981 dosegli dokaj ugodne rezultate. Posebej moramo poudariti, da je prišel do izraza (kljub notranjim slabostim in težavam) pozitiven odnos zaposlenih do nastalih problemov; posledica tega je bilo dodatno angažiranje vseh ob nastopu nekaterih problematičnih situacij.

Zdi se mi, da moram poudariti tudi naš skromni prispevek k povečanju izvoza, ko smo realizirali 42 tisoč mark izvoza na zahtevno nemško tržišče v oktobru, nekaj manj pa v decembru. Ne gre toliko za vrednost izvoza, kakor za doseženo kvaliteto, o kateri se je tudi nemški naročnik izrazil zelo pozitivno. S tem pa smo prišli do spoznanja, da smo ob angažiranju vseh sposobni narediti tudi zahtevnejše izdelke kvalitetno in v kratkih rokih.

No, poleg na začetku naštetih problemov, ki so prišli v temeljno organizacijo nekako od zunaj, pa so nas pestile tudi

ZAHVALA

Ob smrti moje mame se najtopleje zahvaljujem sindikalni organizaciji tozda TSP za podarjeni venec in sodelavcem za denarno pomoč.

JOŽE ŠENICA

ZAHVALA

Ob tragični izgubi mojega dragega moža

MILANA VIDMARJA

iz Jurke vasi 20 se najlepše zahvaljujem sodelavcem iz tozda Žaga in tozda TSP ter OOS za podarjene vence. Vsem sodelavcem najlepša hvala za izrečeno sožalje in denarno pomoč. Posebno zahvalo pa sem dolžna sodelavcem pokojnika za organizacijo pogreba in denarno pomoč. Za nesebično pomoč se zahvaljujem tov. Jožetu Kočmanu, tov. Benciku ter tov. Drobniču za poslovilne besede.

Vsem še enkrat hvala

Žena Marija z otroci

notranje težave in ob zaostrenih gospodarskih razmerah so bolj prišle do izraza notranje slabosti, ki smo jih v tozdu bolj ali manj uspešno odpravljali. Predvsem so bile to težave z ugotavljanjem delovne učinkovitosti, z učinkovitejšo organizacijo režijskih služb in proizvodnje v temeljni organizaciji, z odpravljanjem nediscipline, zmanjševanje bolniškega staleža itd. Lahko ocenim, da vseh teh težav nismo enako učinkovito razreševali. Na področju ugotavljanja delovne učinkovitosti smo prišli do rešitve, predvsem kadrovske pa tudi organizacijske, ki bo prišla do izraza v letu 1982; zaradi uvajanja novega tehnologa kakor tudi delavcev na bolj dosledno delo na tem področju ni bilo realno pričakovanje velikih rezultatov in korenitih sprememb v kratkem obdobju. V vsakem primeru pa bo potrebno vložiti še veliko truda in imeti dovolj moči in potrpljenja, če bomo hoteli to področje urediti tako, da bo v korist večji produktivnosti in boljši izrabi delovnega časa pa tudi pravičnejši delitvi sredstev za osebne dohodke na podlagi dejansko doseženih rezultatov vsakega posameznega zaposlenega.

Na področju režijskih služb v tozdu smo izvedli nekaj kadrov-

skih premikov, ki tudi niso še prinesli nekih vidnih rezultatov, kajti potrebno je nekoliko več časa za uvajanje.

Z uvedbo čuvajske službe s pomočjo DO Varnost smo zagotovili tudi nekoliko več kontrole nad izhodi med delovnim časom.

Zaskrbljujoče velik pa je odsotek bolniškega staleža, ki je bil v prvem polletju lani kar 12 % fonda ur vseh zaposlenih, nekoliko se je zmanjšal v drugem polletju, pa vendar ocenjujemo, da bo povprečje za celo leto blizu 10 % fonda ur, kar pa je izredno velik odstotek.

V letu 1981 se je kar za polovico zmanjšalo število večjih disciplinskih presežkov. Tako smo imeli do 6 zasedanj disciplinske komisije, ki je v vseh primerih ugotovila, da so delavci zares kršili obveznost, izrekla pa je v dveh primerih javni opomin, enkrat opomin, dvakrat prenehanje delovnega razmerja – pogojno in enkrat razporeditev na druga dela in naloge.

Če bi na koncu želel oceniti še možnosti uspešnega poslovanja temeljne organizacije v letu 1982, bi poudaril predvsem to, da danes kaže, da se bodo trendi iz leta 1981 nadaljevali tudi še letos. To pomeni, da bomo vsaj na začetku leta delali predvsem na programu stavbnega pohištva in dosti manj na programu notranje opreme, ker so trenutno takšne zahteve in potrebe na tržišču. Poudaril bi, da imamo v celoti zagotovljena dela glede na naše kapacitete za spomladansko obdobje 1982.

Na koncu bi poudaril, da lahko v letu 1982 pričakujemo boljši poslovni rezultat pod pogojem, da bomo odpravili slabosti, ki izvirajo iz slabe organizacije dela in pomanjkanja delovne discipline, in v primeru, če si bomo vsi maksimalno prizadevali za pravočasno doseganje rokov izdelave in za boljše kvaliteto dela.

Vsem zaposlenim v naši temeljni organizaciji in v celotni delovni organizaciji želim srečno in uspešno leto 1982.

Direktor tozda:
DUŠAN ARH

Steklina na pohodu

Steklina – bolezen, ki ogroža vsa toplokrvna bitja, torej tudi divjad, domače živali in človeka – se bliža naši občini.

V Sloveniji je že zajela vse občine severno od Save, pa tudi dobršen del Primorske. Novem-

steklina nas spet ogroža!

bra 1981 je bila na novo odkrita v občinah Postojna, Krško in Sevnica. Kot mejna občina je tudi naša občina neposredno ogrožena.

Steklino povzročata nevro-tropen virus, ki se širi po žilcu od mesta ugriza do možganov. Ko dospe v možgane, se kažejo znaki bolezni in za obbolelega človeka ali žival ni več rešitve.

Bolezen je neozdravljiva; smrt je odrešitev groznih muk, ki spremljajo to bolezen.

Glavne prenašalke te bolezni so lisice, saj nanje odpade kar 88,4 odst., nadalje divje živali 8 odst. ter domače živali – psi, mačke, govedo 3,5 odst. Posebno pozornost je torej svetiti lisicam. Okužene lisice prenehajo biti plahe in prihajajo na kmetije. Pogosto se ponašajo popolnoma miroljubno, se pustijo božati, nenadoma pa ugriznejo. Če stekla lisica pride v stik s psom, ga vedno napade. Prav zato so zlasti necepljeni in neprivežani psi in prosto se gibajoče mačke najboljše prenašatelji stekline na človeka.

Zakon je, da bi preprečil širjenje stekline, predvidel razne ukrepe. Na primer:

1. Vsako gospodinjstvo ima lahko le enega psa, izjema pa so rodovniški psi. Če hoče lastnik rediti več psov, si mora pridobiti soglasje veterinarske inšpekcije. Ob pojavu stekline v občini velja ta ukrep tudi za mačke.

2. Vsak pes, star tri mesece, mora biti prijaven pri pristojnemu veterinarskemu zavodu.

3. Vsako odtujitev ali pridobitev psa mora lastnik pri-

javiti pristojnemu veterinarskemu zavodu v treh dneh.

4. Vsak pes mora biti cepljen proti steklini takoj, ko dopolni štiri mesece, v primeru stekline pa velja to tudi za mačke.

5. Pes mora biti stalno privezan in mora nositi na ovratniku pasjo znamko. Če se pojavi steklina, velja tudi za mačke, ki morajo biti zaprte.

6. Vsak ugriz domače ali divje živali mora tisti, ki je to videl ali je poškodovan, takoj javiti pristojni veterinarski ali zdravstveni službi, če to ni mogoče, pa postaji milice. Od rezultata pregleda psa je odvisen postopek zdravljenja ugrizenega človeka.

7. Skrb za zatiranje stekline je naložila lovskim družinam.

da morajo obvezno pokončati vse neprivežane pse. Zato so odveč zamere lastnikov neprivežanih psov, pri lovcih, ki so z ustrelitvijo neprivežanega psa ali celo necepljenega, storili le svojo dolžnost.

(ob pojavu stekline velja tudi za mačke).

Če bomo poskrbeli, da se bo vsak lastnik psa ali mačke res ravnal po navedenih ukrepih, bo to velik prispevek k zatirjanju stekline oziroma preprečevanju širjenja. Opozarjamo tudi na občasne članke o steklini, ki so objavljeni v Dolenjskem listu.

Veterinarska inšpekcija

Zdravo,
tovarišija!

Pozdravljeni in vso srečo, bi dejal, preden se vam predstavim. Me poznate? Ne veste, kdo sem? Seveda, kje neki bi vedeli zame, ko me pa še niste videli niti slišali. Ime mi je Josip, pravijo mi pa Pepe. Pišem se Lesoreznik. Tako so se imenovali vsi moji predniki in če je bilo njim prav, kaj bi potlej jaz spreminjal. Ostal sem torej Lesoreznik in ni, da bi se pritoževal. Moj priimek se namreč sklada s posli, ki jih opravljam. Delam v lesni stroki in z lesom je tako povezan tudi moj priimek.

Kaj da delam? Hja, odgovor je težak. Vse in nič, bi lahko rekel, a menim, da s tem ne bi bili zadovoljni. Veste, hodim po lesariji, gledam in opazujem, grajam in učim, svetujem in

svarim in kažem s prstom na napake, ki jih vidim. Rekli boste, da je kazanje s prstom grda navada in da ne pritiče lepo vzgojenemu človeku. To je že res, toda kdo pa sploh trdi, da sem lepo vzgojen? Sam zase menim, da nisem, saj še nisem hodil v šolo usmerjenega izobraževanja in me zato tudi niso usmerili v lepo vedenje. Zato še kar naprej kažem s prstom in bom kazal še v bodoče, razen če me s študijem ob delu ne preusmerijo v kaj lepšega.

Rekli boste: kaj čvekaš in mlatiš prazno slamo, ko imamo v prizadevanjih za stabilizacijo in večji izvoz polne roke dela. Vendar nimate prav! Ne čvekam in ničesar ne mlatim. Kar povem, je živa resnica, nad katero se velja zamisliti. In bes naj me plenta, če ni tako.

Kar poglejte se! Toliko se ustite in šopirite, da ste solidna firma in da vas dajejo za zgled drugim, pa še v lastni bajti ne znate narediti reda. Že nekaj časa vas namreč opazujem – ja, vas novolesovce, kako kot miši uhajate iz tovarne skozi luknje v mreži. Navrtali ste ubogo mrežo, da je veselje videti! Potlej pa uhajate v oštarijo med delovnim časom in počenjate drugo, kar ni vredno dobrega samoupravljalca. Ali ne veste, da je ograja tudi vaša last in da gre popravilo tudi iz vašega žepa? Mar ne veste, da prideš in odideš iz Novolesa mimo vratarja, ne pa skozi luknje? Nikar ne recite, da ne veste, saj vam ne bi verjel! Resnično sem namreč prepričan, da dandanašnji ni in ne more biti človeka, ki ne bi vedel, da so stroji, tovarne, orodja, skratka vse, kjer in s čimer dela in obdeluje v službi, družbena lastnina, last nas vseh. In če bi imeli ta občutek, da je tovarna in zraven nje tudi uboga ograja, ki pri vsem ni prav nič kriva, res naša, potem ograje pač ne bi uničevali pa tudi sicer bi z materialom in drugim delali drugače in bolj gospodarno. Tako pa mislite: saj je itak državno in zato – udri po blagu! Pa ni tako, dragi moji, in svoje mišljenje boste morali zdaj zdaj temeljito spremeniti, če boste seveda hoteli še obstati.

Res je, pijača se prileže in nekateri pravijo, da je vino celo zdravilo. Toda dvomim, da je kdo tako hudo bolan, da bi se moral „zdraviti“ tudi med delom, in zato ne vidim razloga, da bi na delo in v tovarno prinašali vino ali druge alkoholne pijače. Če ima kdo morada rojstni dan ali slavi kaj drugega, naj to pošteno proslavi, magari s štefanom pijače, vendar izven območja tovarne in

(Nadaljevanje na 10. strani)

Zdravo, tovarišija!

(Nadaljevanje z 9. strani)

izven delovnega časa. Prilik za to je dosti, zlasti ker je gostilna tik ob poti!

Vse lepo in prav, boste rekli, pa kdo si pravzaprav, ki nam hočeš soliti pamet. Si mar inšpektor ali spovednik ali kak ugleden funkcionar?

Jok, nisem ne eno ne drugo ne tretje! Sem Pepe Lesoreznik, ki vse vidi in ki opozarja na napake. Zato potujem po tej naši ljubi srenji, holcar po poklicu, obiskujem tovarne in gledam...

Ali pa tisto, kar nekateri med vami počno z boni za prehrano! Že to ni prav, da je teh upravičencev zmeraj več. Kot da bi bili vsi želodčni bolniki in da bi bila hrana v naši menzi tako zanič. Najhuje pa je to, da nekateri dvignejo bone in zanje v trgovini nabavijo različno blago, na drugi strani pa sami še naprej pridno papcajo v menzi. Mar ne vemo, da gredo boni samo tistim, ki iz zdravstvenih razlogov res ne morejo oziroma ne smejo jesti v menzi?

Vidite, komaj sem prišel, pa sem vam že našel nekaj grehov, ki vam niso v čast. Ko pa se malo razgledam naokoli in vas spoznam še bolje, pa vam naštejem še kaj več. Dotlej pa bodite zdravi.

Lepo vas pozdravlja

PEPE LESOREZNIK

Za dobro voljo

Na pokopališču

Na pokopališču se srečata stara znanca in beseda nanese na njuno starost.

„Ja, koliko jih pa že imaš na grbi?“ vpraša prvi.

„Letos jih bo devetdeset,“ odgovori drugi.

„Kaj se ti potlej sploh še spleča iti domov?!”

Srečanje

„O, Francelj, kako si se spremenil!”

„?????????????”

„Ja, včasih si bil debel, zdaj pa si suh...”

„Ne...”

„Ja, včasih si imel črne lase, zdaj pa si čisto bel...”

„Ne...”

„Ja, včasih si bil velik, zdaj pa si nekam majhen... Francelj, Francelj!”

„Oprostite, toda jaz sploh nisem Francelj!”

„Kaj, tudi Francelj nisi več?”

Razlika

„Ali veš, kakšna je razlika med starostjo in golobom?”

„?????”

„Golob je tič miru, starost je pa mir tiča.”

Pri zdravniku

Pride bolnik k zdravniku za očesne bolezni in se začne slati.

„Kaj pa počnete!? Jaz sem vendar okulist in gledam samo oči!”

„Saj prav zato! Veste, če si potegnem kocino iz zadnjice, se mi oči koj močno zaszoljijo...”

PRVI GOZDNI IN LESNI DELAVCI IZ ROŠKIH GOZDOV

O preteklosti in časovni oddaljenosti je za zgodovinske zapiske ohranjenega marsikaj, tako večinoma po takratnih urbarjih, še več pa je živih izročil, ki so se prenašala iz roda v rod. Marsikaj zelo pomembnega in važnega si zapisovalec danes lahko še dobi od starejših ljudi ali pa potomcev onih, katerim je namenjen ta zapis. To je o fratarjih, ki so bili za tiste čase prvi gozdni delavci in so bili stalno naseljeni po gozdovih zlasti v Rogu in gozdovih okoli Plešivice in Frate, ki je ime ohranila po njih. V teh gozdovih je živel mnogo naših ljudi, bodisi da so bili tam rojeni ali pa so njihovi predniki prišli za delom v širne roške gozdove.

Rog je v svoji izrazitosti popolnoma gozdna pokrajina, ki se razprostira med Krko in Črmošnjiško dolino, na vzhodu med Kočevskim poljem, na za-

hodni strani meji na Suho Kraji-
no, na jugu pa njegovi gozdovi
segajo v osrčje Bele krajine. Kot
pravijo, je bil gozd ali hosta v
Rogu takrat tako gosta, da iz
nje nisi videl sinjega neba. Son-
ce v mnoge predele do tal sploh
ni prodrlo. Kaj vse se je takrat
dogajalo, o tem se je marsikaj
važnega pozabilo. Marsikaj pa
se je tudi dodalo kot plod
ljudske domišljije, zakaj ta je
bila v ljudeh živa v preteklosti.
To predvsem v času, ko se je
slovenski človek začel naselje-
vati v znožje slovenskih host.
Zgodovinsko je dokazano, da so
se Slovenci naselili v te kraje
proti koncu šestega stoletja.

Pozneje so kmalu izgubili
svojo samostojnost. A ta zapis
se nanaša predvsem na fratarje,
tesače in gozdne delavce, ki so
bili prvi lesni in gozdni delavci,
ki so delali frate predvsem z
golosečnjo, ostalo pa z redče-
njem. Do takrat so se gozdovi
razvijali brez človeškega posega
in že od pradavnine so bili važni
in pomembni za klimo. Kar je
najvažnejše, pa so bili in so še
največji naravni čistilci zraka.
Še danes predstavljajo gozdovi
največje narodno bogastvo. Mi
pa smo potomci onih, ki so prvi
nekoč s sekuro začeli redčiti in
načenjati to ogromno naravno
bogastvo, ki so ga s pridom
uprabljali pri gradnji naselij, v
nastajajočem obrtništvu in
pozneje v industriji.

Vsi, ki delajo danes v lesni
industriji in gozdarstvu, so več
ali manj seznanjeni o preteklosti
Roga, s prvimi delavci v
njem in z nekoč ogromnimi
masami lesnih zalog. Poseg člo-
veške roke pa je po drugi sve-
tovni vojni napravil tudi dosti
škode; a če bi vsa lesna maso,
ki so jo posekali, res spravili iz
gozda, bi bila kritika sporna.
Segnile pa so kar precejšnje
zaloge posekanega drevja. Kjer
so nekaj stale mogočne stol-
etne smreke in druga drevesa,
je danes le podmladek in les
manjšega premera, ki bo šele
čez več let koristil človeku. Les
pa je bil in bo ostal najplemeni-
tejša naravna surovina v korist
človeka. Brez gozdov bi bil naš
planet podoben mesečevi povr-
šini.

Človeške rodove v pradavnini
je že naravni instinkt opozoril,
kaj vse jim ponuja narava, saj so
se še preje oblačili v živalske
kože, bivali po naravnih votli-
nah in šele mnogo pozneje spo-
znali, da jim les ni služil samo
za ogenj. Z naselitvijo sloven-
skih rodov v naše kraje je zazna-
ti, da so začeli ti naši staroselci
s pridom uporabljati les tudi za
svoja bivališča. Tako so nastaja-
la lesena selišča, vedno tako, da
je bilo po več koč skupaj. Pred
živalmi divjine, ki jih je bilo

tiste čase sila veliko, so se
zavarovali z lesenimi okopi, ki
so kasneje služili za obrambo
pred vdorom tujih plemen v
naše kraje. Les je bil vsekakor
naraven človeški zaveznik in kaj
kmalu je človek začel postavlja-
ti tudi vsa svoja bivališča iz lesa;
vsekakor najbolj trdno je zazna-
ti, da je bolj uporabljal les
kakor kamenje. Obojega pa je
bilo tukaj več kot dovolj. Lese-
ne koče so bile pozimi bolj
tople, poleti pa prijetno hladne.
Tako je bilo pri starih lesenih
kočah vse leseno, razen mogoče
kamnitega fundamenta, zidu ob
peči in ognjišču. Prve koče so
bile vse iz razpolovljenih brun,
na zunanji strani izbočene, zno-
traj pa plosko obtesana. Deske
v prvotnih lesenih hišah niso
bile opažene. Vse je bilo iz lesa.
Prvotna kočja je obstajala iz
dveh prostorov, veže, ki je bila
povezana z dimnico, saj dimni-
kov takrat niso poznali. Pred
prihodom grofov so slovenski
rodovi živeli v vaških in rodov-
nih skupnostih, ki so poleg svo-
jega osebnega upravljali tudi
skupno premoženje, po načelih
skupnega izkoriščanja. Tako je
bilo v gozdovih. V okolici So-
teske je iz tistih časov, odkar je
nastala vas Drenje, še do da-
našnjih dni v vaški skupnosti in
upravi tako imenovana „vaška
gmajna“, ki jo še danes skupno
upravljajo. Več takšnih skupno-
sti je opaziti tudi drugje.

Ko so se Slovenci začeli nase-
ljevati v 6. stoletju v gozdnate
obronke okoli Roga, so zaradi
notranjih in življenjskih potreb
začeli prodirati tudi v njegovo
osrčje. Rog je bil prvotno ob-
krožen in naseljen s Slovenci, o
čemer pričajo imena slovenskih
vasi, tako v okolici Kočevja ali
pa v Topliški in Črmošnjiški
dolini. Šele pozneje so prišli
nemški Kočevjarji, ti so prišli v
30. letih 14. stoletja. To so bili
koroški Nemci, ki jih je pri-
peljal grof O. Ortenburški,
kasneje pa so v naše kraje začeli
naseljevati še uporne nemške
kmete, vendar nobena listina ne
govori, od kod so prišli.

Vsi ogromni gozdovi Roga,
tudi s stranskimi legami, so
spadali pod kočevsko in nem-
ško gospostvo. Tako je orten-
burško gospostvo segalo prav
do Krke, na jugovzhodu pa je
bila v njihovih rokah še Poljan-
ska dolina. Leta 1386 je Ulrich
Gavttenaver s sodnim pismom
izprijal, da Harman Soteski ne
posедуje nobene lovске pravice
okoli gradu Soteska, ker pripa-
da ortenburškemu gospostvu,
ter da sme loviti le z dovolje-
njem istega.

20. maja 1406 je grof F.
Ortenburški izdal gozdno
uredbo, ki je povzročila pogo-
ste prepire in tepeže med pod-
ložniki zaradi užitka gozdov. V

uredbi govori in se izrecno določa, da gozdovi so in ostanejo lastnina zemljiške gospode. S tem je gosposka izrecno postavljala za gozdove svoje uredbe. Gosposka si je z zatiranjem služnostnih pravic kmetov prisvojila tako še sam gozd. Kar pa so jih podložniki imeli, so bile te zelo omejene in pogojene z velikimi dajatvami. Pred to uredbo so imeli pravico, da kdor gozd uživa nemoteno deset let in en dan, si ga priposestvuje v svoboden užitek. Kdor hoče svoje pravice prodati ali pa komu izročiti, mora to storiti pred sodnikom, da se sestavi pismo. Gozdni deleži in pravice, ki so se prepustili podložnikom, se svobodno dedujejo v moški in ženski vrsti. Svoj gozdni delež izgubi oni, ki se iz gospostva izseli. Vsak posestnik gozdnega deleža mora gospostvu javiti, koliko sokoljih gnezd se v njem nahaja. Ulovljen plen, ki je določen v pismu, mora dati v zakup gospostvu. Dalje mora od vsake polšje jame v dobrih poljšjih letih dati po pet polhov. Na te gozdne pravice, posebno na priposestvovane, so se podložniki sklicevali zlasti v 16. in 17. stoletju, ko se je njihov položaj znatno poslabšal. Pozneje so morali za tesarski in stavbni les posebej prositi. Prepovedano je bilo takrat tudi vsako nadaljnje krčenje gozda. Že takrat je bilo zaznati v gozdovih prve gozdovnike, ki pa so bili podložniki gosposke.

Po oslavitvi turških vpadov na naše ozemlje so nastopili mirnejši časi. Tako so grofje, zlasti Anerspergi, začeli v svoje ogromne gozdove Roga in ostale kočevske gozdove nastavljeni za upravitelje gozdne posesti svoje ljudi, Nemce. Kakor dru-

god, je tudi kočevsko gozdovje prvotno last in posest deželnega kneza. Kadar je ta dajal zemljo v najem, je bil gozd izvzet. Auerspergi so si pridobili pravico do lova šele leta 1667. Vendar ni trajalo dolgo, pa so si z brezobzirnim zatiranjem služnostnih pravic ljudstva popolnoma prisvojili še sam gozd. Nesporno pa je vsekakor, da je dal knez urediti gozd na takrat modernih znanstvenih zasnovah. Ogromne gozdne lege in površine je razdelil po revirjih. Tako je tudi za vsak revir nastavlil svojega nameščenca ali upravitelja.

Za bodoče gozdove je mnogo kasneje uprava knezovih gozdov prostovoljno izločila več delov gozda, v katerem ni in ne bi smela sekira nikoli zapeti smrtnosne pesmi. V gozdovih je bilo mnogo „spominskih“ dreves, ki jih niso posekali, čeprav so že davno dozorela. Takih dreves ali pomnikov mnogih vjrm in viharjev je bilo v roških gozdovih zelo veliko.

Divjadi je bilo po roških in kočevskih gozdovih ogromno. Posamezne živalske vrste so imele selekcijo po strogem pravilu narave, le močnejši živalski tropi so preživeli. Če bi naštevali posamezne živalske vrste, ki so živele v teh gozdovih, jih ni bilo nič manj kot v drugih evropskih gozdovih. V kraških jamah pa so se ohranili iz diluvialne dobe sledovi losa in kozoroga.

Že v 16. stoletju se omenja živahen promet lesnih izdelkov, ki so jih podložniki iz kočevskega in okoliških krajev tovorili do morja. Izvozni promet je bil precejšen. Kupčevanje so sicer pogostejši turški vpadi zelo otežkočali.

I. Zoran z ženo (fotografiran okoli leta 1912). Bil je prvi sindikalist v Soteski. Imel je več poklicev. Bil je: oglar, tesar, gozdni delavec, fratar in žagar.

Tovorniki pa niso tovorili blaga samo v eno smer, nazaj so namreč tovorili sol, olje, južno sadje in razne začimbe.

Les so začeli čedalje bolj

izkoriščevati. Valvasor pripoveduje, da je v njegovi dobi cvetela obrt raznih lesnih izdelkov. Vas Smuka je slovela po izdelovanju skodel, teh so porabili dosti, saj so bili gradovi na Kranjskem kakor tudi vse hiše na kočevskem in še drugod krite s škodlami. Les so uporabljali za izdelavo lesene posode, ki so jo izdelovali skoraj v vsaki vasi. Izdelovali so tudi lesene obroče za sode in še marsikaj drugega, saj se je iz lesa dalo narediti zelo dosti koristnih stvari. S tem sta se začela preživljanje in zaslužek z lesom čedalje bolj krepiti. V Ribniški dolini se je ta obrt ohranila do današnjih dni.

Če bežno pogledamo po zapisih v urbarjih, je rasel kapital gosposke, izviral je iz lesnega bogastva. Vendar pa, če so se hoteli gostači in kočarji preživljati, so poleg podložnih kmetov tudi oni morali odrajtati iz dneva v dan večje dajatve. Desetina je bila tudi njim predpisana, če so imeli kak laz ali krčevino, dolžni so bili od vsega žita (izvzemši prosa) odrajtati

(Nadaljevanje na 12. strani)

Vsak košček zemlje je bil takrat obdelan, seveda večinoma z motiko

PRVI GOZDNI IN LESNI DELAVCI IZ ROŠKIH GOZDOV

(Nadaljevanje z 11. strani)

desetino v snopih. Razen tega so bili dolžni izpolnjevati tudi druge dajatve iz desetinskih določb, kot desetino od jagnjeti, kozličev in čebeljih panjev. Vsaka hula je morala dajati tudi desetino od kokoši. Ako se v kaki stvari ni dosegla desetina v enem letu, se je morala nadoknaditi v drugem.

Zavoljo težkih življenjskih razmer se je prebivalstvo, ki je mejilo na roške gozdove, začelo zatekati po dodatni zaslužek v gozdove zemljiških gospodarstev. Vse več in več je bilo po zaselkih lačnih ust in le eden je mogel dedovati domačijo očetov. Daleč v ospredje je stopilo predelovanje lesa. Lesna trgovina je bila v okolici Roga tako razvita, kot skoro nikjer drugje. Ljudje so ta les cenili zaradi njegove krhkosti in cepkosti. Sprva so ga uporabljali le za potrebe domače hiše. Žagarska obrt se je v Rogu pričela zelo zgodaj razvijati, saj je bila zato še posebno ugodna soteska Divjega potoka. Po urbarju je bilo proti koncu 15. stoletja v tej dolini že šest vodnih žag, ki pa so se v kasnejši dobi še pomnožile. Od tod tudi ime Stare žage.

Iz polpretekle zgodovine pa je danes znano, da je bil Rog in vsi večji strnjeni gozdovi last grofov Auerspergov. Gozdovi na kočevskem so z Rogom vred leta 1900 obsegali po davčnem katastru 330 km². Vsi ogromni

deli živega gozdnega arzenala so bili, kot že omenjeno, takrat v posesti hiše Auersperga. Ta velik knezov gozd je bil v velikih kompleksih v Goteniški in Borovski gori in v Rogu. Obsegal je tri kočevske katastrske občine, ob šestih pa je segal še v druge slovenske občine, osilniško, topliško in dvorško.

Rog, katerega najvišji vrhovi so Rog 1100 m, Pečka 912 m, Sv. Peter 889 m, Pogorelec 822 m, Pogorišče 730 m, Kraguljev vrh 686 m, je gozd, v katerem je prevladovala in uspevala bukovina na zahodu pa jelovina, uspeval je tudi mešani les kot gaber, javor, brest, črni gaber, hrast. Tudi brezovi gozdovi so se nahajali, zlasti po stelnikih in pašnikih. Veliko je bilo tudi kostanjevega gozda, zlasti v v davni preteklosti; danes je še zastopan zlasti po Poljanski dolini proti Črmošnjicam pa tudi v drugih manjših gozdnih predelih. Tam pač, kjer ima dosti vode, toplote in sončne svetlobe. Gozdovi Roga so bili zastopani z bogato alpsko floro. Gozdno podraščevino so sestavljali razni mahovi, gobe, jagode, vresje, maline, glogov trn, dren, leska in še mnogo drugih rastlin, rastlinja, ki je dajalo gozdu čar in mikavnost. Od plodov te gozdne flore so se preživljali v letnih časih vsi bližnji prebivalci gozdov kakor tudi tisti, ki so se za dlje časa naselili v njih. Po prvi svetovni vojni so (še posebno v kriznih letih) sadovi gozda preživljali vse, kateri niso imeli stalne zaposlitve.

Tone Virant

**NADALJEVANJE
PRIHODNJIČ**

Kadrovske vesti

DECEMBER 1981

Tozd TVP: prišli: Mitja BUKOVEC (iz JLA); odšli: Mirjana STOJANOVIČ (samovoljno).

Tozd Žaga Straža: prišli: Jože PRIMEC; odšli: Milan VIDMAR (smrt), Janko KEKIČ (sporazum), Zaim DURAKOVIČ (samovoljno).

Tozd TDP: prišli: Ivan PRŠLJA, Miro RAVBAR, Andrej KRALJ, Franc PŠENIČNIK, Brane ŠTURM; odšli: Ciril BRAJDIČ (v zapor), Danka ĐEKIČ (samovoljno).

Tozd TSP: prišli: Lado PAVLIN (iz JLA); odšli: Majda ŠOBAR (DSSS), Jozo

DRAŽETIČ (disciplinska izključitev).

Tozd TPP: prišli: Jože JARC, Branko HROVATIČ, Dušan Krnc; odšli: Alojz KOLEGAR (v tozd BLP).

Tozd TAP: odšli: Marko PEKOLJ (sporazum).

Tozd TKO: odšli: Jože SIMONIČ (DSSS), Nikola ŠAJATOVIČ (sporazum).

Tozd TES: prišli: Marjan FINK.

Tozd TGD: prišli: Tadej ZORAN.

Tozd BLP: prišli: Zdenka VAVRA, Alojz KOLEGAR.

DSSS: prišli: Janez JERIC (iz JLA), Igor VIDMAR, Jože SIMONIČ (iz tozda TKO), Majda ŠOBAR (iz tozda TSP).

ŠTEVILO ZAPOSLENIH PO TOZD

	M	Ž	SKUPAJ
TOZD TVP	123	173	296
TOZD ŽAGA	148	22	170
TOZD TPI	57	21	78
TOZD BOR	74	15	89
SIGMAT	83	29	112
TOZD IGK	97	51	148
TOZD TDP	161	230	391
TOZD TSP	167	165	332
TOZD TPP	142	78	220
TOZD LIPA	84	4	88
TOZD TAP	88	53	141
TOZD TKO	54	26	80
TOZD TES	119	25	144
TOZD TGD	46	54	100
TOZD BLP	86	37	123
DSSS	90	91	181
SKUPAJ	1617	1074	2691

Glasilo „NOVOLES“ ureja uredniški odbor. Odgovorni in tehnični urednik Vanja Kastelic. Izdaja delovna organizacija „NOVOLES“, lesni kombinat Novo mesto – Straža. Naklada 3200 izvodov. Stavak, filmi in montaža: DITC, TOZD Dolenjski list. Tisk: DITC, TOZD Tiskarna Knjigotisk. Glasilo je oproščeno temeljnega prometnega davka na podlagi menja Sekretariata za informacije pri IS SR Slovenije št. 421/72 z dne 31. januarja 1978.

V petek, 15. januarja, so se v Novolesu na tradicionalnem srečanju sešli naši upokojeanci. Po krajšem sestanku v jedilnici so si ogledali proizvodnjo v straških tozdih, nato pa so odšli na kosilo v Dolenjske Toplice. — Na tem mestu naj zapišemo, da smo prejeli številne pismene zahvale za organizacijo srečanja, za katere se vsem najlepše zahvaljujemo.